

de Volkskrant

October 4, 2007

SECTION: FORUM; Blz. 12

LENGTH: 728 woorden

HEADLINE: Bos breekt terecht met het gangbare marktdenken

BYLINE: Arnold Heertje

BODY:

SAMENVATTING:

De kwalitatieve kanten van het bestaan kunnen niet in cijfers worden uitgedrukt. Toch moeten ze deel uitmaken van de besluitvorming, meent Arnold Heertje.

VOLLEDIGE TEKST:

De beschouwing van **Wouter Bos** markeert een trendbreuk in het economisch denken en de economische politiek in Nederland. De eenzijdige oriëntatie op het calculeerbare deel van de maatschappelijke werkelijkheid, veelal vertaald in financiële transacties en allocatie via de markt, wordt door hem terecht aan de kaak gesteld. Zodoende vallen immers alle kwalitatieve zaken buiten de aandacht van beleidsmakers.

Componenten van de kwaliteit van het bestaan die van de tafel van integrale, maatschappelijke besluitvorming vallen, zijn: het behoud van natuur, open ruimte, milieu en cultuur, ongebreideld onderwijs, fundamenteel onderzoek, plezier in het werk en leefbare wijken in de grote steden.

Het verwaarlozen van deze niet-calculeerbare kanten van de werkelijkheid behelst een verschraling die theoretisch ongefundeerd is en beleidsmatig een maatschappelijke tijdbom herbergt. Bos zet zich af tegen de huidige uitwerking van de modelmatige werkwijze van het Centraal Planbureau (CPB). Ik kan hem daarin volgen. Anders dan zijn voorgangers beperkt de directeur van het CPB, Coen Teulings, de kern van de economie tot markttransacties.

Deze zienswijze houdt in dat economische bedrijvigheid die ontspruit aan het handelen van de overheid, het optreden van milieugroepen of aan hoeders van de cultuur, buiten het gezichtsveld van deze enge opvatting van economie valt. Bovendien wortelt in deze aanpak de insnoering van welvaart tot in prijzen uitgedrukte resultaten van markttransacties. Macro-economisch weerspiegeld in het bruto binnenlands product en micro-economisch in behoeftebevrediging die consumenten ontleen aan geprijsde goederen.

De burgers leven echter niet alleen bij de gratie van boter, kaas en eieren. Hun behoeftebevrediging krijgt ook gestalte door de kwaliteit van de economische ontwikkeling, de ruimtelijke inrichting van het land, van het onderwijs, van de lucht en van de kwaliteit van de werkgelegenheid. Daarom gaat robuuste economische groei in kwantitatieve zin gepaard met ontevredenheid en gevoelens van onbehagen. Dat de

betekenis van deze kwalitatieve kanten van de economische en maatschappelijke dynamiek voor de welvaart van de burgers niet in cijfers of financieel rendement kan worden uitgedrukt, is geen vrijbrief voor hun verwijdering uit de besluitvorming. Aan de kostenkant geldt dat voor het verwezenlijken van de nodige kwaliteitsslag niet kan worden volstaan met financiële offers.

De welvaart is niet exclusief gekoppeld aan een concrete, stoffelijke uitwerking, zoals een stroom consumptiegoederen, doch betreft alle zaken die om de gunst van het publiek wedijveren, van schone lucht, het Groene Hart en het Couperushuis in Den Haag tot beter onderwijs en rollators. Het begrip is formeel, omdat er alles toe behoort wat er geacht wordt toe te behoren. Het begrip is tegelijk subjectief, omdat het wordt beheerst door de persoonlijke opvattingen van de burgers omtrent hun behoeftebevrediging.

De praktische betekenis van deze inzichten is dat het domein van economische afwegingen niet is beperkt tot het financieel calculeerbare of tot monetaire kosten-batenanalyses. Het omvat evenzeer de kwalitatieve dimensie van al ons handelen. Een kwaliteitsbeleid zoals Bos dat beoogt, vergt een publiek investeringsprogramma in allerlei sectoren, zonder een financiële opbrengst als oogmerk te postuleren. Investerings in fundamenteel onderzoek en onderwijs beogen het voorzien in de behoefte van burgers en samenleving aan kennis om de kennis. Een prijzenswaardig oogmerk, waaraan het beschikbaar komen van verhandelbare goederen en het ontvangen van hogere inkomens door scholing, ondergeschikt is.

Deze onderschikking is in een dynamische, innovatieve economie een kansrijker waarborg voor houdbare overheidsfinanciën dan het reduceren van onze publieke investeringen tot projecten met een voorzienbaar en calculeerbaar financieel rendement en dan het herleiden van de vergrijzing tot een kostenpost.

Houdbare overheidsfinanciën zijn de uitkomst en niet de doelstelling van een samenleving die investeert in duurzaamheid, onderwijs en sociale samenhang. Aan Bos' roep om aandacht voor kwaliteit in het economisch beleid kan het CPB zich niet onttrekken.

NOTES: Arnold Heertje is emeritus hoogleraar economie.; Welvaart omvat ook goed onderwijs, rollators en het Groene Hart